

Чеджуо (제주어) – езикът на остров Чеджу

Деяна Деянова Денчева

СУ "Св. Климент Охридски"

II курс, специалност Кореистика

Abstract:

The subject of this study is the language spoken on the South Korean island of Cheju. This paper aims to determine the current status of the language, also known as *chejuŏ* (제주어), to follow its historic development, to highlight its distinguishing features through comparison to standard Korean, and to put emphasis on its significance for the Korean nation.

The methods used for the preparation of this study include online fact-finding and the analysis of data, gathered from research papers and articles. For the comparison between *chejuŏ* and standard Korean, dictionaries were used and two tables containing words and phrases were compiled.

The findings from this research indicate that *chejuŏ* is closely related to standard Korean, but is recognizably different. Through numerous invasions of Cheju, neighbouring countries left a significant foreign imprint on the language, but the remoteness of the island kept the local origins of *chejuŏ* influential as well. The unique language experienced regress in the past century when it was oppressed during the Korean War. Therefore, *chejuŏ* is now spoken mainly by members of the older generation. Koreans from the mainland find Cheju speech almost indiscernible and most of the locals use standard Korean, which puts *chejuŏ* at risk of extinction. However, the language has gained more attention recently, which prompted the South Korean government to take more measures for its preservation.

In conclusion, *chejuŏ*'s rich history and linguistic uniqueness are of undeniable cultural importance for Korea. Its deep roots were combined with outside influence to create a remarkable type of speech, distinctive enough to be considered a separate language. The modern generation needs to recognize its value and contribution to Korean history, and spread the word – in order to prevent *chejuŏ*'s disappearance from the language map.

Остров Чеджу, разположен в Корейския проток, е най-големият остров в Южна Корея. Освен със своите забележително красиви пейзажи и богата история, които привличат вниманието на хиляди туристи всяка година, той се отличава и с наличието на собствен

специфичен език, известен като *чеджуо* (제주어). Отдалечеността на Чеджу от Корейския полуостров и определени събития в историята създават условия за развитието на език, който в днешно време се отличава от стандартния корейски дотолкова, че се смята не просто за корейски диалект, а за отделен език. *Чеджуо* е уникален език, успял да се съхрани въпреки тежките периоди на колонизация, засиленото чуждо влияние и мерките срещу употребата му. Това води до постепенен упадък, подсилен и от масовото използване на стандартната корейска реч след края на Корейската война. Налагането на стандартизирания корейски език на остров Чеджу обаче става причина за отслабване влиянието на местния език и застрашава сериозно неговото опазване.

Този доклад проследява историята на *чеджуо* и обръща внимание на неговите отличителни черти, както и на състояние му днес. Чрез анализ на вторични източници, които включват изследвания на корейски автори върху *чеджуо*, които го разглеждат като отделен език и с помощта на съпоставка с съвременния корейски език и реч, в този доклад ще се наблегне върху значението на чеджудоския език за корейците и методите за възстановяване и разпространение на неговата употреба.

1. Какво е чеджуо – език или диалект?

Разликата между език и диалект може да бъде интерпретирана по много начини в зависимост от факторите, които се използват за разграничаване. От политическа и социална гледна точка се смята, че езикът е говорен от по - голямо и авторитетно общество на национално ниво, а диалектът се използва в по - малка и не особено влиятелна група от хора. Езиковедите гледат на отношението език – диалект през друга перспектива. В лингвистиката диалектът е „разновидност на националния език, която се използва в определена общност от хора, ограничена териториално или социално“¹, със специфични и отличителни характеристики в граматиката, произношението и речниковия запас от думи (Янг, Огрейди, Янг, Хилтън, Канг, Ким 2010: 3). Когато тези разновидности се развиват самостоятелно във времето, те започват все по – малко да си приличат една с друга.

¹ Български тълковен речник, <http://rechnik.info/%D0%B4%D0%B8%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82>

Традиционните виждания на Националния институт по корейски език и на Миинистерството на образованието на РК се обединяват около тезата, че *чеджудо* е диалект на корейския (Пак там: 4). Според редица корейски лингвисти тази хипотеза обаче е спорна и няма единно мнение. Ключовият фактор в начуния дебат е взаимната (не)разбираемост между двата езика. *Чеджудо* несъмнено е свързан с корейския и има отличителни белези, но Янг например (Янг 2018:17) твърди, че за корейците, владеещи само стандартен корейски, *чеджудо* остава почти неразбираем.

Според изследване на Хокет (цит. по Янг, Огрейди, Янг, Хилтън, Канг, Ким 2019: 3) когато два диалекта станат взаимно неразбираеми, те се класифицират като отделни езици. В по-ново време разработка на Бауер (цит. по Янг, Огрейди, Янг, Хилтън, Канг, Ким 2019:4) също показва, че два диалекта стават различни езици, когато нивото на разбираемост помежду им е под 70%. Yang показва в своето проучване (2018, с. 18), че корейци, живеещи на полуострова и говорещи само стандартен корейски, слушайки разбират под 10% от *чеджудо*. Взимайки предвид резултатите от тези изследвания, можем да направим извод и да се съгласим с хипотезата, че *чеджудо* е отделен език поради ниското ниво на взаиморазбираемост със стандартната корейска реч.

Чеджудо е носител на знанието за историята и културата на една общност, като за тяхното предаване във времето е необходимо езикът да бъде съхранен и разпространяван.

2. Възникване, оформяне и развитие на *чеджудо*

Остров Чеджу е съществувал дълго време като независимо кралство Тамна (탐라), докато не бил подчинен от кралство Корьо (고려) и преименуван на Чеджу (Янг 2018: 13). Важен исторически момент в развитието на *чеджудо* е монголската инвазия от 1231 г., която продължава над 100 години. През този период монголите оказват значително влияние върху културата и езика на острова (Пак там: 13).

След прогонването на монголите и възникването на кралство Чосон (조선) населението на Чеджу нараства внезапно, защото на острова са изпратени много политически изгнаници, будистки монаси и престъпници не само от Корея, но и от Китай, което е съществен прелом според Янг (Янг 2018:14). Засиленото взаимодействие с Корейския полуостров и Китай също оставя отпечатък върху езика. Рязкото увеличаване на населението обаче довежда до бедствия, масов глад, високи данъци и заболявания. Според корейските изследователи като Ким, Янг,

Джо, именно това става причина за последвала голяма миграция към главната корейска земя и бързо довежда в следствие до голям спад на популацията на острова. Като резултат и мярка в крайна сметка е поставена забрана за напускане на Чеджу през 1629 г. Така настъпва пълна изолация за период от повече от 200 години.

През годините Чеджуо инкорпорира в лексиката си заемки не само от монголски, китайски и корейски произход, но и от японски. Доказателство за това е японската окупация от модерната история. Строгийт контрол от японска страна оказва натиск върху много аспекти от живота на местните хора на Чеджу – от икономика до език. Според Шин (1984, цит. по Янг 2018: 15) в съвременната реч са се запазили около 970 японски заемки.

Всички тези фактори от историята показват, че *чеджуо* е повлиян значително от езиците на близките държави, не само от корейския. Периодът на пълна изолация е особено важен, тъй като взаимодействието с чуждите държави е прекъснато, но за сметка на това се засилва повече местното влияние, което влиза във връзка с вече оставения чужд отпечатък върху *чеджуо*, за да създаде и развие нов и уникален език.

3. Съпоставка с корейския език и отличителни характеристики

Въпреки че има достатъчно основания да смятаме *чеджуо* за отделен език, той не е изолат, защото има достатъчно сходства със стандартния корейски, които да предполагат отнасяне към едно и също родословно дърво. Залцман посочва в своето изследване върху езиковите контакти и морфологични промени в чеджудоския език, че *чеджуо* и модерният стандартен корейски принадлежат към корейското езиково семейство (Залцман 2014: 7).

Примери за връзката между двата езика са приликите в морфосинтаксиса и лексиката им. В своето изследване Ким пише, че поради близостта между *чеджуо* и корейски не е изненадващо, че се наблюдават общи черти като S-O-V структура на изречението, хоноративна система, преференция за използване на суфикси и аглутинативна морфология (Ким 2019:318). И в двата езика липсва маркирането на род, както и определителни членове. Разместването на подлога и сказуемото в изречението е възможно, когато към тях се добавят частици за обозначаване на ролята им (Залцман 2014: 12). В табл. 1., изготвена от мен, са изобразени някои лексикални прилики, като една част от думите са много близки, а други изцяло съвпадат. Изброените фактори са ясен показател за генетична връзка между двата езика.

Табл. 1. Прилики в думи при *чеджуо* и стандартен корейски.

ЧЕДЖУО	СТАНДАРТЕН КОРЕЙСКИ	БЪЛГАРСКИ
아방	아빠	тати
어멍	엄마	мама
누게	누구	кой
술구락	술가락	лъжица
눅다	눅다	лежа
먹다	먹다	ям
고맙수다!	고맙습니다!	Благодаря!

Освен прилики, между *чеджуо* и стандартния корейски има и много разлики. Хоноративната система е общ белег, но се изразява по различен начин в двата езика. При *чеджуо* не е необходимо използването на хоноративни наставки за показване на уважение, тъй като то се изразява главно с глаголни окончания. В съвременния корейски е точно обратното и наставки като *–кесо* (께서) и *–ним* (님) се използват често (Пак там 2014: 13). Друга разлика се забелязва и при изразяването на притежание. В *чеджуо* има сливане на притежателя и притежаемото (напр. 선생님께서 – книга на учителя), а в стандартния корейски се използва частицата 의, добавена към притежателя (Пак там: 23). Много отличителен белег на *чеджуо* е гласната ара *아래아* (ㆍ), която се е запазила от среднокорейски (Пак, Чой, Хам 2019). Тази гласна е заместена с ㅏ в думата 혼저, посочена в табл. 2. В табл. 2, която подготвих, са изобразени примери за лексикални разлики между двата езика.

Табл. 2. Разлики в думи при *чеджуо* и стандартен корейски.

ЧЕДЖУО	СТАНДАРТЕН КОРЕЙСКИ	БЪЛГАРСКИ
독새기	달걀	яйце
간낭	양배추	маруля
지슬	감자	картоф
콧대사니	마늘	чесън
대맹생	머리	глава
먹업서게!	드세요!	Яжте!
혼저 옵서예!	어서 오세요!	Добре дошли!

4. Състояние днес и методи за съхраняване на езика

Чеджуо в днешно време е класифициран като застрашен от изчезване език. В разработка от Пак, Чой и Хам се посочва, че през 2010 г. е обявен за критично застрашен от ЮНЕСКО (Пак, Чой и Хам 2019). По данни на ЮНЕСКО владеещите *чеджуо* в различна степен са между 5000 и 10 000, което е една много малка част от населението от 600 000 души на острова (Огрейди 2014).

Корейската война (1950-1953) е пряко свързана със замирането на *чеджуо*. В своето проучване Янг изследва този проблем споменава, че след войната последвала дискриминация спрямо говорещите *чеджуо* на основание, че те са били комунисти (Янг2018:16). Езикът бил забранен в училищата, а употребяващите го ученици и учители били строго порицавани.

Мерки за възстановяване употребата на *чеджуо* започват едва през 2007 г., когато местното управление на Чеджу издава програма за съхраняване и разпространение на езика. Възможностите за възраждане на *чеджуо* и изучаването му от младото поколение стават все по - малко с намаляването на броя възрастни хора, които са последните, владеещи го като

майчин език. Възрастните го използват основно у дома и в неформални условия, като вероятна причина за това е стигмата, останала след корейската война (Огрейди 2014; Янг 2018).

Въпреки продължителните години на потискане и упадък, напоследък се засилва интересът към *чеджуо*, както и желанието той да бъде съхранен и опазен за бъдещите поколения. Според Янг повечето местни от острова, които са на възраст под 50 години, не владеят свободно чеджуо, но искат техният език да бъде опазен и предаден на младите (Янг 2018: 16). Местното управление на Чеджу поема мерки в тази насока и през 2013 г. специалисти изследователи и лингвисти се обединяват и издават осем онлайн учебника за ученици в начален и среден етап на образование. Примери за други методи за опазване на *чеджуо* са преподаването му като извънкласна дейност, издаване на детски книжки и списания на *чеджуо*, както и излъчването на радиопрограми на местната реч (Огрейди 2014: 3). Запазването на *чеджуо* е от изключителна важност за коренните жители на острова, защото езикът им е свързан с техните национална идентичност, история и култура.

Заклучение

Чеджуо е местният език на остров Чеджу, който през годините се изменя дотолкова, че може да се счита за отделен от стандартния корейски език. Поради взаимодействието с близките съседни държави, *чеджуо* се трансформира в уникален езиков феномен съчетаващ в себе си следи от монголско, китайско, корейско и японско влияние. Това води до появата на специфични характеристики, които му придават особено звучене, трудно за разбиране от корейците, владеещи съвременния корейски като майчин. Периодите на колонизация и постепенното изместване на *чеджуо* от съвременния корейски не успяват да претопят напълно езика, но силно възпрепятстват неговото разпространение, което от своя страна пречи на запазването му в днешно време. Макар и разграничени по употребата на език и отдалечени географски, Корейският полуостров и остров Чеджу са обединени от обща история и етнически корени. *Чеджуо* заема съществена част от националното богатство на Корея, допринася за пъстротата и богатството на корейската култура, независимо като отделен диалект или отделен език. Макар дебатът между учените да не е приключил е необходимо той да бъде запазен и разпространяван сред младото поколение.

Библиография:

Ким 2019: Kim, S., The Morphosyntax of Jejuan –ko Clause Linkages, 2019

Огрейди 2014: O’Grady, W., Request for New Language Code Element, 2014

Пак, Чой, Хам 2019: Park, K., Choe, Y., Ham, J., Jejueo Datasets for Machine Translation and Speech Synthesis, 2019

Залцман 2014: Saltzman, M., 2014. Language Contact and Morphological Change in Jejueo, 2014, 7-23

Янг, Огрейди, Янг, Хилтън, Канг, Ким 2019: Yang, C., O’Grady, W., Yang, S., Hilton, N.H., Kang, S., and Kim, S.. Revising the Language Map of Korea, 2019

Янг 2018: Yang, S., Assessing Language Knowledge in Jeju: Vocabulary and Verbal Patterns in Jejueo and English, 2018, 13-18